

NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG NỘI DUNG BÀI THUYẾT MINH VỀ QUẦN THỂ DANH THẮNG TRẢNG AN

Phạm Thị Thu Thủy¹, Trần Thị Thu²

Ngày nhận bài: 20/5/2024

Ngày chấp nhận đăng: 20/6/2024

Tóm tắt: Di sản thế giới Quần thể danh thắng (QTDT) Tràng An với những giá trị nổi bật đã trở thành một điểm đến du lịch hấp dẫn với du khách trong và ngoài nước. Trong hành trình khám phá QTDT Tràng An, người hướng dẫn viên đóng vai trò là đại sứ truyền đạt vẻ đẹp của tự nhiên cũng như những nét độc đáo về văn hóa, lịch sử các khu, điểm du lịch trong di sản tới du khách. Chính vì vậy, công tác xây dựng nội dung bài thuyết minh về di sản có vai trò quan trọng, góp phần quyết định sự hài lòng của du khách trong hành trình đến với di sản Tràng An. Bài viết dưới đây phân tích những nguyên tắc xây dựng bài thuyết minh di sản, chỉ ra một số vấn đề còn tồn tại và nguyên nhân dẫn đến chất lượng các bài thuyết minh di sản về QTDT Tràng An chưa tương xứng với những giá trị của di sản đã được UNESCO vinh danh. Bài viết cũng đề xuất một số giải pháp góp phần nâng cao chất lượng nội dung các bài thuyết minh di sản trong bối cảnh hiện nay hướng tới mục tiêu vừa phát huy vừa bảo tồn các giá trị của di sản QTDT Tràng An.

Từ khóa: thuyết minh di sản, di sản Tràng An

IMPROVING THE QUALITY OF THE CONTENT OF PRESENTATIONS ABOUT TRANG AN SCENIC LANDSCAPE COMPLEX

Abstract: World Heritage Trang An Scenic Landscape Complex with its outstanding values has become an attractive tourist destination for both domestic and foreign tourists. During the journey to discover Trang An World Heritage, the tour guide acts as an ambassador conveying the beauty of nature as well as the unique cultural and historical features of the heritage sites to tourists. Therefore, the work of creating the content of the heritage presentation plays a decisive role in the tourists' satisfaction on the journey to Trang An heritage. The following article analyzes the principles of building heritage presentations, points out some remaining issues and the reasons why the quality of heritage presentations about Trang An Landscape Complex is not commensurate with the values which has been honored by UNESCO. On that basis, the article also proposes some solutions in order to contribute to improving the quality of the content of heritage presentations in the current context, aiming to both promote and preserve the values of Trang An.

Keywords: heritage presentations, Trang An heritage

1. Đặt vấn đề

Di sản văn hóa và thiên nhiên thế giới QTDT Tràng An, tỉnh Ninh Bình là di sản hỗn hợp duy nhất ở Đông Nam Á được Tổ chức Giáo dục, Khoa học và Văn hóa Liên hợp quốc (UNESCO) ghi danh vào tháng 6/2014 căn cứ trên 3 tiêu chí về các giá trị nổi bật toàn cầu: tiêu chí V - các giá trị về văn hoá, tiêu chí VII - các giá trị về vẻ đẹp thẩm mỹ và tiêu chí VIII -

¹ Khoa Văn hóa - Du lịch, Trường Đại học Hoa Lư.

² Phòng Tổ chức - Thanh tra, Trường Đại học Hoa Lư.

các giá trị về địa chất địa mạo. Kể từ khi QTDT Tràng An được công nhận là di sản thế giới, ngành du lịch Ninh Bình có những bước tăng trưởng nhanh chóng, thể hiện qua số lượng khách du lịch quốc tế và khách du lịch nội địa đến Ninh Bình. Lượng khách tham quan du lịch tỉnh Ninh Bình giai đoạn 2015-2019 tăng trưởng tốt, tốc độ tăng trưởng bình quân đạt 6%/năm, trong đó tốc độ tăng trưởng bình quân lượng khách du lịch nội địa đạt 6%/năm, tốc độ tăng trưởng bình quân lượng khách du lịch quốc tế đạt 11%. Năm 2019 lượng khách du lịch đến tỉnh đạt 7,65 triệu lượt người, tăng 27,64% so với năm 2015 trong đó khách quốc tế tăng 52,35% so với năm 2015. Riêng các năm 2020, 2021, 2022 chịu ảnh hưởng nghiêm trọng bởi đại dịch Covid-19, số lượng khách du lịch có sự suy giảm mạnh nhưng đã lấy lại được đà tăng trưởng ngay trong năm 2023. Riêng năm 2020 và 2021, do ảnh hưởng của đại dịch Covid-19 thì sụt giảm hẳn. Song trong bối cảnh đó, Ninh Bình vẫn được đánh giá là điểm đến an toàn, thân thiện và hấp dẫn. Năm 2022 và 2023 du lịch của tỉnh đã có bước phục hồi và phát triển trở lại sau đại dịch. Năm 2023, toàn tỉnh đón 6.598.338 lượt khách tham quan, gấp 1,7 lần so với năm 2022. Trong đó: Khách nội địa đón hơn 6,1 triệu lượt khách; khách quốc tế đón 456.736 lượt khách. Năm 2023, tổng doanh thu du lịch đạt trên 6.500 tỷ đồng cao nhất từ trước đến nay, tăng gần gấp 1,8 lần so với năm 2019, năm trước đại dịch Covid-19. Nhờ thực hiện tốt công tác bảo tồn giá trị di sản gắn với phát triển du lịch bền vững 10 năm qua, Ninh Bình đã được nhiều chuyên trang du lịch quốc tế uy tín bình chọn Top 10 vùng đất thân thiện nhất thế giới, top 10 địa điểm nghỉ dưỡng cho gia đình tốt nhất thế giới, một trong 23 điểm du lịch tuyệt vời nhất năm 2023.

Hướng tới mục tiêu để QTDT Tràng An trở thành sự lựa chọn, một điểm đến hàng đầu đối với du khách cũng như bắt kịp với xu hướng phát triển chung của tình hình xã hội, kinh tế thị trường và đặc biệt gắn liền với chủ trương phát triển tổng hòa các yếu tố văn hóa của Đảng và chính phủ cùng với định hướng phát triển của tỉnh Ninh Bình, bên cạnh sức hấp dẫn của các tài nguyên du lịch, sự đầu tư về cơ sở vật chất thì vấn đề nâng cao chất lượng hướng dẫn viên là yếu tố quan trọng. Hướng dẫn viên, đặc biệt là hướng dẫn viên tại điểm được coi là những đại sứ du lịch có vai trò truyền tải bức thông điệp về nét đẹp truyền thống lịch sử, văn hóa của các di tích lịch sử - văn hóa, danh lam thắng cảnh đến khách tham quan đồng thời làm sống dậy từng điểm đến, từng di tích lịch sử, thu hút khách du lịch thập phương. Vì vậy, nâng cao chất lượng đội ngũ hướng dẫn viên tại điểm chính là góp phần vào hoạt động quảng bá, xúc tiến hình ảnh du lịch địa phương qua đó thúc đẩy doanh thu từ hoạt động du lịch tại địa phương đó. Để tổ chức hoạt động thuyết minh tốt, công tác xây dựng bài thuyết minh du lịch đóng vai trò quyết định. Tuy nhiên, nội dung các bài thuyết minh về di sản QTDT Tràng An hiện nay đang thiếu nhất quán, nội dung thể hiện chưa tương xứng với ý nghĩa của các giá trị nổi bật toàn cầu đã được nhận diện và tôn vinh. Vì vậy, cần có những định hướng và giải pháp để nâng cao chất lượng các bài thuyết minh về di sản QTDT Tràng An, từ đó góp phần phát huy và bảo tồn các giá trị của di sản này.

2. Nội dung

2.1. Những nguyên tắc khi xây dựng bài thuyết minh di sản

Thuyết minh du lịch là một trong những công việc chủ yếu và có ý nghĩa đặc biệt quan trọng đối với mỗi hướng dẫn viên. Thuyết minh du lịch là hình thức diễn đạt bằng lời nói lẫn cảm xúc của người hướng dẫn viên để miêu tả đối tượng tham quan giúp cho du khách dễ dàng thấy được những giá trị đặc sắc của những đối tượng tham quan đó. Tùy thuộc vào nhu cầu tìm hiểu của các đối tượng tham quan khác nhau như: văn hóa, lễ hội, tôn giáo, tập quán, nghệ thuật truyền thống, kiến trúc mỹ thuật đặc sắc, cảnh quan và di tích, làng nghề, làng văn hóa, các sản phẩm độc đáo, cổ truyền cũng như nhiều nội dung khác trong phạm vi điểm đến, bài thuyết minh của hướng dẫn viên không chỉ cung cấp thông tin cho du khách mà còn phải đáp ứng trí tò mò và nhu cầu nâng cao nhận thức của họ. Bài thuyết minh là một bài giới thiệu chi tiết về địa điểm du lịch mà hướng dẫn viên sẽ dẫn khách tham quan, thường bao gồm các thông tin về lịch trình, các địa điểm du lịch quan trọng, lịch sử và văn hóa của địa

phương, cũng như các hoạt động và trải nghiệm mà khách du lịch có thể tham gia. Bài thuyết minh được viết dưới dạng văn bản hoặc dùng để giới thiệu bằng lời trong quá trình hướng dẫn khách du lịch tham quan.

Thuyết minh di sản là một phần không thể tách rời của du lịch di sản, là cách hướng dẫn du khách nhận thức và đánh giá đúng các khu di sản, tầm quan trọng của di sản và việc bảo vệ di sản, qua đó ảnh hưởng đến trải nghiệm, nhận thức và hứng thú của du khách đối với di sản. Freeman Tilden (1977) đã đưa ra 6 nguyên tắc giới thiệu ý nghĩa di sản như sau:

- + Bất cứ bài thuyết minh ý nghĩa di sản nào mà không liên kết những điều đang được thể hiện hoặc mô tả với một điều gì đó thuộc bản chất những trải nghiệm của du khách sẽ là bài thuyết minh vô ích;

- + Thuyết minh ý nghĩa di sản là hé lộ với du khách ý nghĩa của di sản dựa trên cung cấp những thông tin giá trị;

- + Thuyết minh ý nghĩa là một nghệ thuật kết hợp nhiều nghệ thuật cho dù nội dung thuyết minh là về khoa học, lịch sử hay kiến trúc;

- + Mục tiêu chính của thuyết minh ý nghĩa không phải là hướng dẫn mà là gợi mở. Thuyết minh cần nhắm mục tiêu vào việc thuyết minh toàn bộ hơn là một phần và phải hướng tới mục tiêu lâu dài hơn là trước mắt;

- + Bài thuyết minh cho trẻ em không được là bài cắt xén bớt bài thuyết minh cho người lớn.

Như vậy, thuyết minh di sản giúp du khách hiểu và đánh giá đúng di sản văn hoá hay thiên nhiên qua việc sử dụng các quá trình truyền đạt khác nhau được thiết kế để thể hiện các ý nghĩa và mối quan hệ. Bài thuyết minh di sản cần được đảm bảo các yêu cầu về sự tin cậy của nguồn thông tin, tính xác thực của di sản, gắn với bối cảnh và môi trường xung quanh di sản, chuyển tải thông tin đầy đủ, chính xác và phù hợp về các giá trị nổi bật của khu di sản qua đó gắn kết khách với các sự kiện, không gian, bối cảnh và nhân vật lịch sử, kích thích du khách sử dụng nhiều giác quan khi trải nghiệm.

Về mặt thông tin trong bài thuyết minh di sản, Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch (2013) đưa ra các yêu cầu sau:

- + Bài thuyết minh cần có những thông tin hết sức đầy đủ về những giá trị của khu di sản, đặc biệt cần lưu ý về các tiêu chuẩn và các giá trị được công nhận trong khu di sản khi giới thiệu với du khách. Lượng thông tin cho khách thường được tính toán và cân đối trong việc đánh giá đối tượng và trình độ cũng như mục đích tham quan và thời gian thực hiện chương trình của họ để có thể tạo ra chất lượng trong trải nghiệm của người khách tham quan.

- + Bài thuyết minh cung cấp cho du khách những quy tắc hoạt động, ứng xử trong khu vực, tóm tắt cho du khách biết về những hành vi phù hợp để giảm thiểu ảnh hưởng đến các cộng đồng địa phương, chú ý đến môi trường và khuyến khích các du khách làm theo. Điều này về bản chất giống với nội dung giáo dục, tuyên truyền tại chỗ về bảo tồn di sản cho du khách như trong các giáo trình truyền thống. Tuy nhiên, ở đây, các hướng dẫn viên không phải tuyên truyền, họ chỉ nói cho khách hiểu, kết nối khách với điểm đến. Khi du khách có hiểu biết sâu sắc về di sản, tự họ sẽ nảy sinh nhu cầu được thể hiện trách nhiệm và ý thức về sự đóng góp của mình đối với di sản. Các quy tắc hành vi trách nhiệm chỉ có hiệu quả nếu các hướng dẫn viên nhắc nhở các du khách thực hiện. Các chuẩn mực này là bước đầu giúp các du khách chấp nhận hành vi trách nhiệm tại các khu di sản.

- + Gợi mở cho du khách những yếu tố hấp dẫn và có giá trị cao khi tham quan khu di sản bằng cách giao lưu, lôi kéo sự tham gia của du khách. Trên cơ sở đó có thể giới thiệu thêm về các giá trị khác và những điểm mới lạ trong khu vực.

- + Các bài thuyết minh không chỉ đơn thuần cung cấp cho du khách những thông tin phổ thông như yếu tố thẩm mỹ, kiến trúc và mỹ thuật mà còn cần phải giúp khách thấy được vai trò của cộng đồng dân cư địa phương xung quanh di sản cũng rất quan trọng đồng thời khiến du khách cảm thấy vai trò của họ trong việc bảo tồn di sản.

2.2. Một số vấn đề về hoạt động xây dựng nội dung bài thuyết minh du lịch di sản tại

Ninh Bình hiện nay

Các di sản đã được công nhận trên toàn thế giới sẽ có ý nghĩa rất lớn trong việc xây dựng hình ảnh và phát triển du lịch trong khu vực. Các hướng dẫn viên du lịch được coi là vị đại sứ của di sản đối với du khách. Vì vậy, nội dung các bài thuyết minh mà hướng dẫn viên xây dựng vừa phải khẳng định các giá trị của khu di sản, đồng thời giáo dục và định hướng du khách khi tiếp cận với các giá trị đặc trưng trong khu vực làm cho họ ngoài việc yêu quý các giá trị vốn có còn thấy được trách nhiệm của mình đối với việc lưu giữ và bảo vệ di sản. Tài liệu hướng dẫn về di sản thế giới (2002) đã chỉ ra rằng khách du lịch ngày càng quan tâm tới việc bảo vệ môi trường, du lịch văn hoá, các chương trình du lịch trải nghiệm và mang tính giáo dục cao. Theo chuẩn UNESCO, hướng dẫn viên di sản không chỉ là người giới thiệu về di sản một cách đơn thuần mà phải là người kết nối du khách với di sản, là một công cụ để bảo tồn di sản, là người hướng dẫn, tuyên truyền, giáo dục tại chỗ cho du khách về trách nhiệm đối với bảo vệ, bảo tồn di sản. Tuy nhiên, trong thực tế thực hiện công việc hướng dẫn, các bài thuyết minh chủ yếu mang tính chất cung cấp thông tin chưa thực hiện được vai trò kết nối du khách với di sản, giúp du khách hiểu và đánh giá đúng Di sản văn hoá và thiên nhiên QTDT Tràng An.

QTDT Tràng An gồm nhiều khu điểm du lịch được UBND tỉnh giao cho một số đơn vị, doanh nghiệp khai thác như Trung tâm bảo tồn di tích lịch sử - văn hóa Cố đô Hoa Lư (đơn vị sự nghiệp thuộc Sở Văn hóa và Thể thao Ninh Bình) quản lý và khai thác Khu di tích lịch sử văn hóa Cố đô Hoa Lư; Doanh nghiệp Xây dựng Xuân Trường khai thác Khu du lịch sinh thái Tràng An, Khu du lịch Tam Cốc - Bích Động, Khu tâm linh chùa Bái Đính; Công ty Cổ phần Dịch vụ và Thương mại du lịch Doanh Sinh khai thác Khu du lịch Thung Nham; Doanh nghiệp tư nhân Ngôi Sao khai thác Khu du lịch động Thiên Hà; Công ty trách nhiệm hữu hạn dịch vụ du lịch Bích Động khai thác tuyến Thạch Bích - Thung Nắng và tuyến hang Chùa - hang Ghê; Công ty trách nhiệm hữu hạn một thành viên thương mại du lịch Lạc Hồng khai thác Khu du lịch Hang Múa. Tại mỗi khu, điểm du lịch trong QTDT Tràng An đều có bài thuyết minh riêng nhưng phải đảm bảo yêu cầu tính chính thống, chính xác, đầy đủ các giá trị nổi bật về tự nhiên, văn hóa và các vấn đề liên quan khác. Hiện nay, viết về lịch sử, cảnh quan và đời sống văn hoá của các điểm du lịch trong QTDT Tràng An có nhiều tác giả như Trương Đình Tường, Lã Đăng Bật, Nguyễn Văn Trò, Đặng Công Nga, v.v. Những cuốn sách tiêu biểu như *"Bái Đính ngàn năm tâm linh và huyền thoại"* (2009), *"Tràng An - Đường đến di sản nhân loại"* (2017) của Trương Đình Tường, *"Nhân vật lịch sử Kinh đô Hoa Lư"* (2008), *"Kinh đô Hoa Lư xưa và nay"* (2009), *"Việt Nam Di sản Văn hóa - Cố đô Hoa Lư"* (2011), *"Cố đô Hoa Lư - đất cũ người xưa"* (2011), *"Hành cung Vũ Lâm và di tích - danh thắng"* (2018) của Lã Đăng Bật, *"Cố đô Hoa Lư"* (2004) và *"Di tích lịch sử - văn hóa về hai triều Đinh - Tiền Lê ở Ninh Bình"* (2007) của Nguyễn Văn Trò, *"Đình Tiên Hoàng đế"* (2017) của Nguyễn Thiện Luân, v.v. là nguồn tài liệu cung cấp những thông tin phong phú, đa dạng để xây dựng các bài thuyết minh du lịch cho các khu, điểm du lịch nằm trong QTDT Tràng An. Tuy nhiên, nguồn thông tin về một số khu điểm du lịch, di tích lịch sử hoặc khu du lịch tâm linh như Cố đô Hoa Lư, Bái Đính được nhiều tác giả nghiên cứu còn các khu du lịch sinh thái hầu như rất ít hoặc chưa có tác giả nào đề cập như Khu du lịch sinh thái Vườn chim Thung Nham, Khu du lịch sinh thái Động Thiên Hà, Khu du lịch sinh thái Hang Múa, Khu du lịch Thạch Bích - Thung Nắng. Ngoài ra, để xây dựng nội dung các bài thuyết minh, hướng dẫn viên có thể tìm kiếm những thông tin về giá trị nổi bật toàn cầu của di sản thế giới Tràng An tại website của Sở Du lịch trangdanhthang.vn; các tài liệu hội nghị, hội thảo về bảo tồn, phát huy giá trị nổi bật toàn cầu của Di sản văn hóa và thiên nhiên thế giới QTDT Tràng An... Tuy nhiên, hồ sơ xin công nhận di sản của QTDT Tràng An năm 2014, trong đó làm rõ, hệ thống và đầy đủ nhất về các giá trị này thì các hướng dẫn viên không có cơ hội tiếp cận.

Để góp phần nâng cao chất lượng hoạt động hướng dẫn tại các điểm du lịch di sản, năm 2016 và 2019, Sở Du lịch Ninh Bình đã triển khai kế hoạch xây dựng các bài thuyết minh các khu, điểm du lịch gồm Khu du lịch sinh thái Tràng An, chùa Bái Đính, tuyến du lịch bến thuyền nhà Lê - Động Thiên Hà - Hang Bụt, Vườn chim Thung Nham, tuyến du lịch Hang Luồn - Động

Liên Hoa; Đền vua Đinh Tiên Hoàng - Thung Lau - Thung Lá - Đền Đức Thánh Nguyễn (2016), tuyển 3 Khu du lịch Tràng An, Khu du lịch Tam Cốc - Bích Động; tuyển du lịch Thạch Bích - Thung Nắng (2019). Sau khi được nghiệm thu, các bài thuyết minh năm 2016 được đăng tải công khai trên website của Sở du lịch Ninh Bình sodulich.ninhbinh.gov.vn nhưng hiện nay không còn tư liệu về bài thuyết minh nào được đăng tải trên trang này.

Như vậy, mặc dù với sự tăng trưởng nhanh chóng về lượng khách du lịch đến QTDT Tràng An như hiện nay, các khung diễn giải và thuyết minh di sản hiện đang thiếu nhất quán, chưa phổ biến và chưa tương xứng với ý nghĩa của các giá trị nổi bật toàn cầu đã được nhận diện và tôn vinh, do nhiều nguyên nhân:

Thứ nhất, do trình độ các hướng dẫn viên tham gia thuyết minh di sản không tương đồng, không phải hướng dẫn viên nào cũng hiểu biết và nắm vững kiến thức về di sản để truyền đạt đến du khách. Công tác xây dựng các bài thuyết minh du lịch hiện nay chủ yếu do hướng dẫn viên tại các công ty du lịch tự xây dựng qua tìm hiểu tư liệu từ nhiều nguồn khác nhau hoặc do bộ phận thuyết minh tại các điểm du lịch xây dựng. Nội dung các bài thuyết minh có thể do hướng dẫn viên được đào tạo đúng chuyên ngành, hoặc do cả hướng dẫn viên chưa được đào tạo chính quy về chuyên ngành du lịch thực hiện là một trong các nguyên nhân dẫn đến nội dung các bài thuyết minh không đồng đều.

Thứ hai, do các nguồn thông tin khó tiếp cận và còn hạn chế. Điều khó khăn cho các hướng dẫn viên di sản hiện nay tại QTDT Tràng An đó là thiếu cơ hội tiếp cận các thông tin chi tiết, sâu sắc về di sản. Thông tin trên Internet thường là các thông tin mang tính phổ thông. Các tài liệu khá giống nhau, hướng dẫn viên muốn tìm hiểu sâu hơn về các khía cạnh nổi bật cho các tour chuyên đề, những chi tiết thú vị nhất, kỳ lạ nhất mà các nhà khoa học, khảo cổ học đã khám phá ra và trình lên UNESCO để làm mới bài thuyết minh của mình thì không biết tìm ở đâu. Mặc dù hầu hết các hướng dẫn viên đều nỗ lực trong việc xây dựng những bài thuyết minh nhưng hầu hết các bài thuyết minh là giống nhau vì có cùng nguồn thông tin tiếp cận. Những thông tin về các điểm du lịch trong QTDT Tràng An có thể dễ dàng tìm thấy trên Internet, các trang web khác nhau nhưng sao chép thông tin của nhau. Những thông tin đó hầu hết du khách khi quyết định mua tour đều đã tra cứu trước để có được hiểu biết nhất định ban đầu. Thành ra, hướng dẫn viên nếu nhắc lại rất dễ cung cấp cho khách những thông tin mà họ đã biết, nghĩa là họ không cần đến. Bên cạnh đó, có những thông tin có sự khác nhau dẫn đến việc lựa chọn những thông tin nào đưa vào bài thuyết minh đòi hỏi hướng dẫn viên cần phải có sự xác minh cẩn thận trước khi thông tin tới khách. Hiện nay, QTDT Tràng An được UBND tỉnh giao cho nhiều đơn vị khai thác. Các doanh nghiệp được thực hiện các hoạt động đầu tư, tu bổ, tôn tạo, xây dựng cơ sở vật chất như phòng nghỉ, nhà đón tiếp, nhà hàng, bến thuyền, bến xe theo giấy phép và dự án được tỉnh phê duyệt. Trong các bài thuyết minh, hướng dẫn viên cần thường xuyên cập nhật những thay đổi về công tác xây dựng, tu bổ, tu sửa và có những phát hiện lịch sử mới. Đây cũng là một trong những khó khăn, thách thức lớn với hướng dẫn viên khi không có nguồn cung cấp thông tin kịp thời và chính xác.

Thứ ba, do bài thuyết minh dành cho các đối tượng khác nhau, lựa chọn các tour có thời gian khác nhau đòi hỏi hướng dẫn viên cần phải linh hoạt trong việc cung cấp thông tin cho du khách.

Thứ tư, nhiều hướng dẫn viên cho biết họ chưa được tiếp cận với kiến thức về di sản một cách đầy đủ và có hệ thống. Đối với các hướng dẫn viên tại điểm có điều kiện theo học các khóa bồi dưỡng nghiệp vụ nâng cao do Sở Du lịch Ninh Bình hoặc Hiệp hội du lịch Ninh Bình tổ chức theo yêu cầu từ các đơn vị quản lý và khai thác khu, điểm du lịch, còn đối với các hướng dẫn viên tự do không có cơ hội này.

Thứ năm, mặc dù trong chương trình đào tạo nghề du lịch ở Việt Nam, sinh viên được cung cấp kiến thức về các điểm di sản, di tích đồng thời cũng được trang bị tư duy về vai trò người hướng dẫn, tuyên truyền, giáo dục tại chỗ cho du khách về trách nhiệm đối với bảo vệ, bảo tồn di sản tuy nhiên còn hạn chế rất nhiều ở tính chi tiết và tính hệ thống. Hầu hết các giáo trình mới chỉ đưa ra những nội dung khái quát, sơ bộ, những đặc tính bề ngoài của điểm di sản, còn

các kiến thức chuyên sâu, đi vào chi tiết, cụ thể không được thể hiện trong các giáo trình.

2.3. Đề xuất một số giải pháp nâng cao chất lượng các bài thuyết minh di sản tại Ninh Bình

Thứ nhất, về xây dựng nội dung bài thuyết minh: xây dựng khung diễn giải và thuyết minh di sản chuẩn hóa cho các khu, điểm du lịch trong QTDT Tràng An. Nội dung này cần được xây dựng bởi đội ngũ lao động có trình độ về văn hóa và du lịch đồng thời có am hiểu sâu sắc về giá trị nổi bật của di sản QTDT Tràng An. Để có sức thuyết phục, hấp dẫn khi truyền đạt thông tin tới du khách, mỗi bài thuyết minh trong bộ tài liệu, giới thiệu về di sản được yêu cầu xây dựng có bố cục rõ ràng, mạch lạc, thống nhất về mặt kiến thức. Tài liệu được xây dựng cần được phổ biến tới tất cả đội ngũ hướng dẫn viên du lịch tại các điểm du lịch trong QTDT Tràng An và hội viên Chi hội lữ hành Ninh Bình. Bộ tài liệu này không chỉ cung cấp các kiến thức đơn thuần mà giúp cho hướng dẫn viên đặc biệt là các hướng dẫn viên trẻ, hướng dẫn viên mới vào nghề có được những hiểu biết chuyên sâu về di sản, có thể phục vụ được nhiều đối tượng du khách khác nhau, đáp ứng các nhu cầu tìm hiểu khác nhau của du khách về điểm đến.

Thứ hai, về đào tạo nhân lực: UNESCO cũng đã xây dựng một bộ quy chuẩn về kiến thức và nghiệp vụ hướng dẫn dành cho các hướng dẫn viên di sản của mình để có được sự thống nhất và tiêu chuẩn trong hoạt động của các khu vực đã được công nhận. Về lâu dài, nên đưa ra một quy định gần như bắt buộc đối với các hướng dẫn viên di sản cần phải tham gia các khóa đào tạo theo giáo trình Đào tạo hướng dẫn viên di sản mà UNESCO biên soạn để nâng cao nghiệp vụ chuyên môn, cuối cùng không ngoài mục đích là để phục vụ du khách tốt hơn, mang lại lợi ích cho cả doanh nghiệp du lịch và điểm đến. Việc đưa ra quy định bắt buộc cũng khiến các doanh nghiệp lữ hành tích cực hơn trong việc nâng cao chất lượng hướng dẫn viên của đơn vị mình, cũng như mở rộng các đối tượng được tiếp cận với bộ tài liệu. Đối với các cơ sở đào tạo, trong chương trình đào tạo hướng dẫn viên, trước hết cần cung cấp cho sinh viên những kiến thức về di sản một cách hệ thống. Đặc biệt, cần trang bị cho sinh viên hiểu sâu sắc về vai trò của người hướng dẫn trong việc kết nối với du khách tham gia vào hoạt động bảo tồn các giá trị của di sản. Xây dựng bộ tài liệu thuyết minh về các điểm đến trong di sản Tràng An để cho sinh viên có cơ hội thực hành kỹ năng thuyết minh về di sản ngay từ khi ngồi trên ghế nhà trường. CLB Du lịch, Trường Đại học Hoa Lư, Khoa Văn hóa - Du lịch tạo ra các sân chơi tìm hiểu về di sản Tràng An, qua đó để sinh viên có niềm yêu thích với loại hình du lịch di sản cũng như khuyến khích sinh viên chủ động tìm hiểu, mở mang kiến thức về di sản nói chung và QTDT Tràng An nói riêng.

Thứ ba, về các hoạt động hỗ trợ: xây dựng và duy trì hoạt động trao đổi thông tin của nhóm Chi hội lữ hành. Những thông tin về công tác xây dựng, tu sửa của các khu, điểm du lịch trong QTDT Tràng An hay những phát hiện mới về các giá trị du lịch tại các khu, điểm thường xuyên được cập nhật trên nhóm để các công ty lữ hành và hướng dẫn viên nắm được. Bên cạnh đó, các doanh nghiệp khai thác các khu, điểm du lịch trong QTDT Tràng An và Sở Du lịch Ninh Bình thường xuyên cung cấp những video, tờ rơi, sách du lịch, bản đồ hướng dẫn... hỗ trợ hoạt động thuyết minh ý nghĩa di sản của hướng dẫn viên.

3. Kết luận

Hướng dẫn viên chính là những đại sứ của di sản, tác động trực tiếp đến sự hài lòng cũng như hành vi của khách du lịch qua đó góp phần quan trọng truyền bá và giữ gìn những giá trị văn hóa của di sản. Trong đó, bài thuyết minh du lịch chính là công cụ để hướng dẫn viên thực hiện sứ mệnh kết nối di sản với du khách. Cần có sự cung cấp thông tin và phối hợp chặt chẽ của Sở Du lịch Ninh Bình, các doanh nghiệp khai thác các khu điểm du lịch, Chi hội lữ hành Ninh Bình để hướng dẫn viên có cơ hội tiếp cận những nguồn thông tin hệ thống, chính xác và cập nhật để xây dựng những bài thuyết minh chất lượng tốt. Nếu bài thuyết minh của hướng dẫn viên truyền tải được đúng giá trị và ý nghĩa của di sản, thì đó chính là một trong những đóng góp thiết thực và tích cực nhất vào công tác bảo tồn và phát huy giá trị của một di sản đối với tất cả cộng đồng và khách tham quan.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Arthur Pedersen (2002), *Tài liệu hướng dẫn thực tiễn cho các nhà quản lý khu Di sản thế giới (tài liệu dịch)*, Trung tâm Di sản Thế giới của UNESCO.
- [2] Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch (2013), *“Giáo trình bồi dưỡng Nghiệp vụ cho Thuyết minh viên Du lịch”*, Hà Nội.
- [3] Sở Du lịch Ninh Bình (2023), *Báo cáo tình hình thực hiện nhiệm vụ các năm giai đoạn 2015 - 2023*.
- [4] Tilden, F (1977), *Interpreting Our Heritage*, The University of North Carolina Press.
- [5] UBND Ninh Bình (2013), *Hồ sơ Đề cử Di sản Ghi danh QTDĐT Tràng An vào Danh sách Di sản Thế giới, Ninh Bình*.
- [6] UNESCO (2007), *Tài liệu đào tạo hướng dẫn viên di sản*.

